

interdepartmental and international cooperation on the detection of forged documents and their forensic examination.

The prospect of further research in this direction is expedient to determine the development of state legislative documents and mechanisms that will determine the conceptual approaches to further enhance the effectiveness of the detection of forged documents, as well as a plan for further actions for their implementation.

УДК 343.982.48

С. М. Науменко
старший науковий співробітник

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАНКІВ ДЛЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

Забезпечення судових експертів інформаційно-довідковими матеріалами стосовно технологічних особливостей виготовлення різного виду документів є актуальним питанням. Особливого значення це питання набуває у світлі сучасних можливостей поліграфічного обладнання та можливістю його вільного придбання.

Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах або займаються приватною нотаріальною діяльністю.

Згідно Закону України «Про нотаріат» тексти договорів, заповітів, довіреностей, свідоцтв, актів про морські протести та протести векселів, перекладів у разі засвідчення нотаріусом вірності перекладу документа з однієї мови на іншу, заяв, на яких нотаріусом засвідчується справжність підпису, за винятком тих примірників, що залишаються у справах нотаріуса, а також дублікатів нотаріальних документів, викладаються на спеціальних бланках для нотаріальних документів.

Приймаючи до уваги важливість перерахованих документів, бланки на яких вони друкуються відносяться до категорії бланків документів суворої звітності, а тому до їх захисту висуваються особливі вимоги. Також для їх виготовлення залучаються підприємства переважно державної форми власності та які мають сучасне поліграфічне обладнання. За роки незалежності спеціальні бланки для нотаріальних документів виготовлялись декількома виробниками, окрім цього, неодноразово змінювався їх дизайн. З метою захисту від підробки, виробники також запроваджують новітні методи друку, змінюють та комбінують елементи захисту. Тому, за останні 26 років в Україні виготовлялись наступні зразки: зразок 1996 року — виробник фірма «HARLAND» (США), зразок 1997 року — виробник Банкотно-монетний двір Національного

банку України, зразки 2000 та 2002 років — виробник ДП «ПК «Україна», зразки 2004, 2009 та 2012 років — виробник ДП «ПК «Зоря», зразок 2014 року — виробник ДП «ПК «КОФ» та зразок 2016 року — виробник ТОВ «Інпрес».

В загальних рисах в процесі виготовлення бланків застосовується: захищений папір з водяними знаками, офсетний, орловський та високий способи друку, захисні фарби. Фонові зображення складаються з захисних сіток у вигляді хвилястих ліній змінної геометрії нанесених з використанням технології райдужного друку, рамка виконана із застосуванням гільйоширувальних елементів, на внутрішньому периметрі якої мікро текстом надруковано українською та англійською мовою слова «УКРАЇНАUKRAINE», які повторюються. У правому нижньому куті міститься серія, яка складається з трьох літер, та номер, з шести цифр, на які додатково нанесено захисну плівку із зображенням фонового малюнка. Також використовувались різного виду деметалізовані захисні плівки у тому числі із заданою і визначеною зміною кольорів окремих елементів дизайну нанесеного зображення з переходом червоного на зелений і навпаки. Починаючи з 2014 року на бланки наноситься QR код з використанням якого існує можливість перевірки бланка на сайті Міністерства юстиції. Таким чином бланки для нотаріальних документів захищені відповідними елементами, які утворюють доволі надійний комплекс ознак для їх перевірки.

Водночас слід враховувати, що на сьогодні професійне поліграфічне обладнання доволі легко придбати в інтернеті, обладнання яке було у використанні відносно не дорого коштує. Тому, існує можливість виготовляти якісну поліграфічну продукцію з відносно незначними затратами.

В процесі збору інформації по науково-дослідній роботі за темою «Розробка методичних рекомендацій «Дослідження спеціальних бланків для нотаріальних документів» до Київського НДІСЕ на експертизу надійшло Доручення оформлене на бланку для нотаріальних документів, який у подальшому виявився підробленим — імітацією бланка поліграфічного комбінату «Київська офсетна фабрика» зразка 2014 року. Слід звернути увагу на те, що бланк був виготовлений на якісному, захищеному папері з водяними знаками та захисними волокнами, була використана термофарба, завдяки цьому захисний елемент «тризуб» при нагріванні зникав. Тому для пересічного громадянина як Доручення так і сам бланк на перший погляд мали презентабельний вигляд та сумнівів, щодо справжності не викликали. Однак, вже при більш детальному огляді було з'ясовано наступне. Папір хоч і якісний, з захисними волокнами але для даного виду документів не використовувався. Перш за все відрізнявся водяний знак (див. рис. 1, 2).

Також при перевірці за єдиним реєстром було з'ясовано, що бланк був використаний для оформлення Заяви, а не Доручення (див. рис. 3).

На перший погляд перевірка бланка труднощів не викликає але в даному випадку потрібно звернути увагу на якість реквізитів бланка нанесених офсетним способом друку (див. рис. 4–7).

Рис. 1, 2. Порівняння зображень водяних знаків.

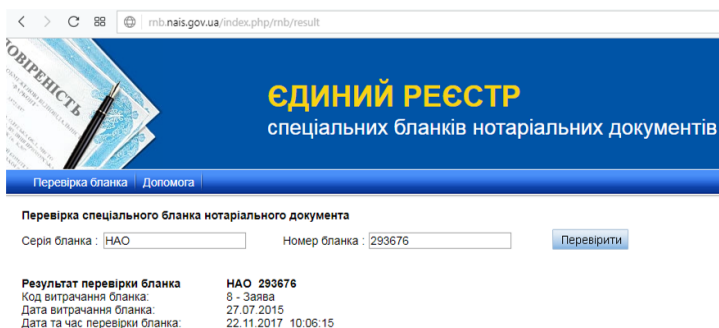

Рис. 3. Перевірки за номером бланка в єдиному реєстрі.

Як проілюстровано на рисунках 5–8 при збільшенні видно, що дрібні елементи дизайну рамки досліджуваного бланку відрізняються від аналогічних елементів бланка-зразка, однак вони нанесені доволі якісно. З наведеного прикладу вбачається, що спеціалізоване програмне забезпечення дозволяє створити електронний макет, який буде майже ідентичний оригіналу бланку документа. І тільки в подальшому при копіюванні на друкуючу пластину з наступним перенесенням фарби на проміжний вал станка дещо втрачаються та не повністю відображаються дрібні елементи дизайну.

В даному випадку завдяки розбіжностям за загальними ознаками перевірка бланка труднощів не викликала але у випадку відсутності колекції або зразка для порівняння а також можливості перевірки за єдиним реєстром в експерта при проведенні дослідження можуть виникнути певні труднощі. Слід також пам'ятати, що при виготовленні будь-яких документів можливі певні незначні відхилення або навіть і «брак».

В експертній практиці Київського НДІСЕ також проводилась експертиза свідцтва про реєстрацію транспортного засобу, яке було оформлене на підробленому бланку — імітація бланка ТОВ «Знак» Консорціуму ЄДАПС.

Одна з ознак — неякісна імітація райдужного переходу кольорів. Водночас інші реквізити та елементи були нанесені офсетним способом друку, якщо так можна сказати, практично ідеально достовірно.

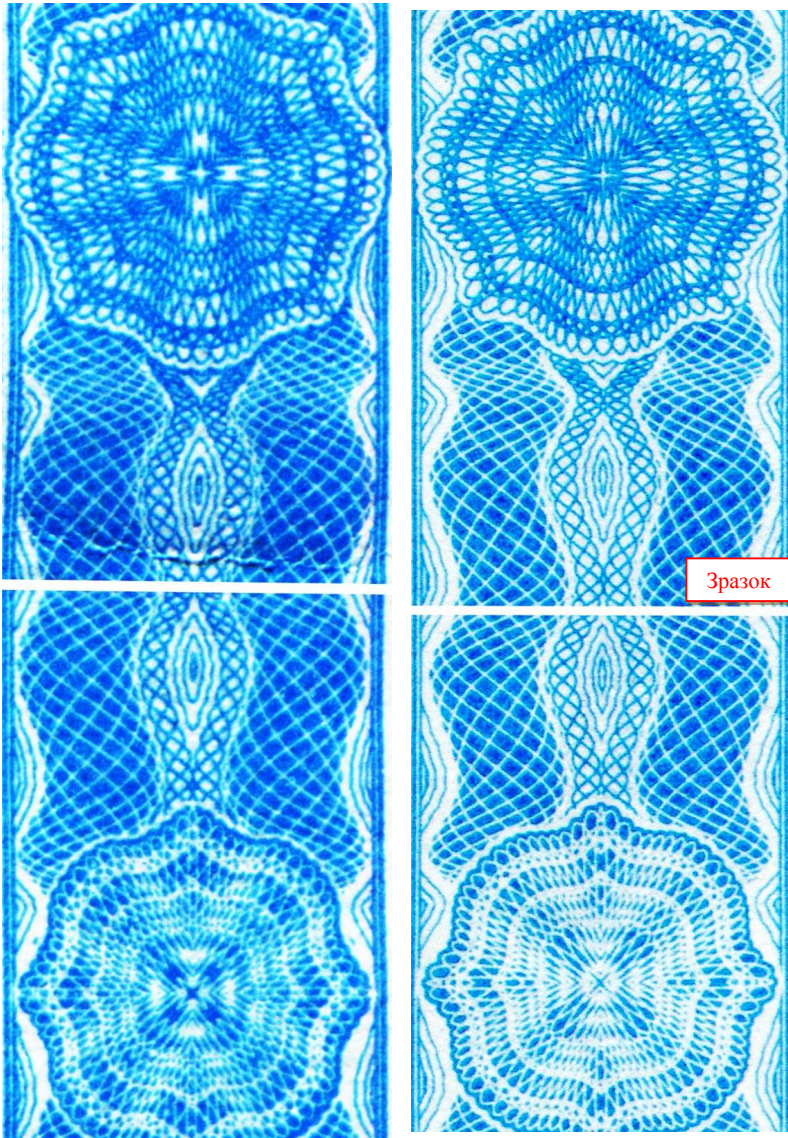

Рис. 4, 5. Порівняння зображень збільшених фрагментів дизайну рамки.

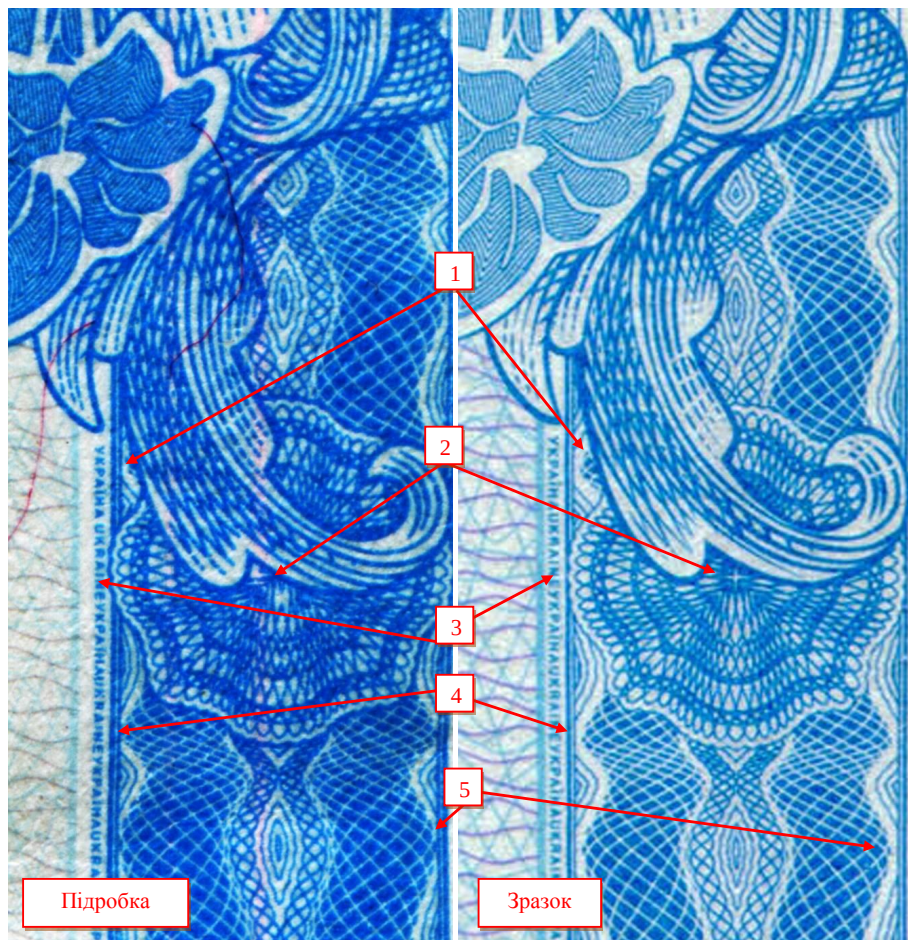

Рис. 6, 7. Порівняння зображень збільшених фрагментів дизайну рамки.

Позначки: 1 — дрібні елементи нанесені не в повному обсязі;
2 — цент розетки у підробленому бланку зміщений вверх;
3 — краї розетки у підробленому бланку виходять за межі умовного краю, ніби торкаються до рамки;
4, 5 — елементи дизайну зміщені на зовні до умовного краю рамки тому відсутнє вільне від фарби поле.

Також потрібно більш чітко визначити поняття юридичних питань, їх межі, як відносно документа та бланка документа. Наприклад, автору на питання: «Чи є ознакою та чи повинен експерт брати до уваги наступну невід-

повідність — бланк достовірно виготовлений в 2015 році, а документ достовірно оформлений 2014 році» довелося почути відповідь, що не повинен тому, що це лежить в юридичній площині. На думку автора, це абсолютно не вірно.

Тому на сьогодні, актуальним є розробка теоретичних аспектів в галузі діагностики технічної експертизи документів з метою визначення значущості виявлених ознак, також актуальним є забезпечення інформаційними матеріалами стосовно технологічних особливостей виготовлення різного виду документів та довідковими колекціями, які б містили якісні кольорові зображення достатньо збільшеного розміру.

Перелік посилань

1. *Розробка методичних рекомендацій «Дослідження спеціальних бланків для нотаріальних документів»:* метод. рек.: звіт про НДР / Мінюст України, КНДІСЕ; викон.: С. М. Науменко, М. П. Молибога та ін. Київ, 2017. 165 с.
2. *Про затвердження Порядку витрачання, зберігання, обігу спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання та опису і зразка такого бланка:* Постанова КМУ від 05.08.2009 № 812 зі змінами та доп. [Електронний репозит]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/812-2009-п>.

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ БЛАНКІВ ДЛЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

С. М. Науменко

У статті, викладені загальні відомості про властивості паперу, захисні елементи, застосовані способи друку, новітні можливості перевірки бланків для нотаріальних документів у тому числі з використанням QR коду. На підставі аналізу експертної практики автор приходить до висновку про те, що рівень підробки документів зростає. Тому актуальним питанням є розробка теоретичних аспектів в галузі діагностики технічної експертизи документів з метою визначення значущості виявлених ознак. Також актуальним є забезпечення довідковими матеріалами стосовно технологічних особливостей виготовлення різного виду документів та інформаційними колекціями.

THE PECULARITIES IN EXAMINATION OF BLANK FORMS FOR NOTARIAL DOCUMENTS

S. Naumenko

The article provides general information about the characteristics of paper, the protective elements, printing methods, the latest capabilities of checking blank forms for notarial documents, including using a QR code. Based on the analysis of expert practice, the author comes to the conclusion that the level of counterfeiting of documents is increasing. Therefore, the urgent issue is the development of theoretical aspects in the field of diagnostics of technical examination of documents in order to determine the significance of the identified features. It is also relevant to provide reference materials regarding the technological peculiarities of manufacturing various types of documents and informational collections.